

ВИСНОВОК

Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики

щодо проектів законів про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення законодавчого врегулювання окремих положень функціонування Конституційного Суду України та встановлення дисциплінарної відповідальності суддів Конституційного Суду України, про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення діяльності Конституційного Суду України
(реєстр. № 14321 від 19 грудня 2025 року),
(реєстр. № 14321-1 від 23 грудня 2025 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 23 грудня 2025 року та 25 грудня 2025 року відповідно Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення законодавчого врегулювання окремих положень функціонування Конституційного Суду України та встановлення дисциплінарної відповідальності суддів Конституційного Суду України (реєстр. № 14321 від 19 грудня 2025 року), поданий народними депутатами України Дирдіним М.Є. та іншими (далі – Законопроект за реєстр. № 14321), а також альтернативний проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення діяльності Конституційного Суду України (реєстр. № 14321-1 від 23 грудня 2025 року), поданий народними депутатами України Павлішем П.В. та Масловим Д.В. (далі – Законопроект за реєстр. № 14321-1).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту за реєстр. № 14321 його метою є удосконалення законодавчого регулювання окремих аспектів функціонування Конституційного Суду України (далі – КСУ), посилення його інституційної спроможності та встановлення чіткого, прозорого і справедливого механізму дисциплінарної відповідальності суддів КСУ з одночасним забезпеченням гарантій їхньої незалежності.

Для досягнення зазначеної мети авторами Законопроекту за реєстр. № 14321 пропонується внести зміни до низки статей Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі – Закон), зокрема, стосовно відкритості діяльності КСУ; засідань КСУ, пов'язаних з організаційною діяльністю; архіву КСУ; конфлікту інтересів та відводу (самовідводу) судді КСУ; засідань та пленарних засідань Великої палати і Сенату. Крім того, запропоновано доповнити зазначений Закон новими статтями, зокрема, щодо дисциплінарних проступків судді КСУ, порядку проведення дисциплінарного провадження стосовно судді КСУ, правил етики судді КСУ, проведення спеціальних пленарних засідань КСУ.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту за реєстр. № 14321-1 його метою є удосконалення діяльності КСУ.

Для досягнення даної мети авторами Законопроекту за реєстр. № 14321-1 пропонується внести зміни до низки статей Закону, зокрема, стосовно відкритості діяльності КСУ; звільнення з посади судді КСУ; засідань КСУ, пов'язаних з організаційною діяльністю; архіву КСУ; конфлікту інтересів та відводу (самовідводу) судді КСУ; представництва в КСУ; об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень. Крім того, запропоновано доповнити зазначений Закон новою главою щодо дисциплінарної відповідальності судді КСУ.

Альтернативний законопроект відрізняється від основного іншим підходом до визначення дисциплінарних проступків судді КСУ, процедури здійснення дисциплінарного провадження щодо судді КСУ, поняття конфлікту інтересів та відводу (самовідводу) судді КСУ.

Розглядаючи законопроекти, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава; в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (стаття 1, частини перша-друга статті 8 Основного Закону України).

Відповідно до статті 147 Конституції України Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених цією Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції. Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків.

До складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України. Суддю Конституційного Суду України не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та надання ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку. Однією з підстав для звільнення судді Конституційного Суду України з посади є вчинення ним істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками, що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його невідповідність займаній посаді. Рішення про звільнення з посади судді Конституційного Суду України Суд ухвалює щонайменше двома третинами від його конституційного складу (частина перша статті 148, частина четверта статті 149, частини друга-третья статті 149¹ Основного Закону України).

Зазначені положення конкретизуються у Законі України «Про Конституційний Суд України», який визначає порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Конституційного Суду України, підстави і порядок звернення до нього, процедуру розгляду ним справ і

виконання його рішень.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) за результатами опрацювання обох законопроектів зазначило, що в цілому погоджується з необхідністю доповнення, уточнення та реформування деяких правил функціонування КСУ та підтримує спрямованість запропонованих у законопроекті приписів на зміцнення інституційної спроможності КСУ, прискорення євроінтеграційних процесів, проте висловило деякі зауваження. Зокрема, ГНЕУ звернуло увагу на неоднозначність терміну «внутрішні акти» КСУ, якими будуть регулюватися питання, пов'язані з організацією та діяльністю КСУ. Крім того, наведені підстави звільнення судді КСУ, на думку ГНЕУ, сформульовані як оціночні поняття, що створює стан правової невизначеності та унеможливорює дотримання законності процедури притягнення судді КСУ до дисциплінарної відповідальності (у Законопроекті за реєстр. № 14321-1). Більш того, сумнівним видається встановлення дворічного (у Законопроекті за реєстр. № 14321) та трирічного (у Законопроекті за реєстр. № 14321-1) строків для притягнення судді КСУ до дисциплінарної відповідальності. Запропоновані у законопроектах норми, що Постійний представник Верховної Ради України у КСУ може клопотати перед Головою Верховної Ради України про залучення до конституційного провадження інших народних депутатів України, на думку ГНЕУ, неточні, оскільки не видається можливим визначити статус таких залучених до конституційного провадження народних депутатів, їхні права та обов'язки.

Дослідницька служба Верховної Ради України зазначає, що прийняття законопроекту щодо удосконалення окремих положень функціонування КСУ є актуальним, проте обидва законопроекти потребують доопрацювання, оскільки їхні норми не повною мірою узгоджуються з усталеними вимогами законодавчої техніки щодо повноти, правової визначеності й системності змісту нормативно-правового акта, узгодженості норм між собою.

Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації надав свої зауваження та пропозиції до обох законопроектів, зокрема, щодо необхідності приведення їх положень у відповідність до законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про електронні комунікації», а також до Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 835.

Рада суддів України зазначає про необхідність доопрацювання обох законопроектів з метою недопущення порушення принципу незалежності судової влади та міжнародних стандартів.

Міністерство юстиції України висловило низку зауважень до законопроектів, зокрема, щодо підстав для притягнення судді КСУ до дисциплінарної відповідальності, терміну «внутрішні акти», недотримання принципу правової визначеності, необхідності уніфікації термінології.

Міністерство економіки, довіклля та сільського господарства України і Національне агентство з питань запобігання корупції повідомили про відсутність

пропозицій до законопроектів.

Міністерство фінансів України зазначило, що реалізація актів не матиме впливу на показники видатків Державного бюджету України.

Програма підтримки інтеграції України до Європейського Союзу (далі – Програма підтримки) визначила, що обидва законопроекти стосуються сфер, охоплених статтями 4 та 14 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, рекомендаціями, викладеними у Висновку Венеційської комісії CDL-AD(2021)006, положеннями Звітів Європейської Комісії в межах Пакета розширення Європейського Союзу щодо України з часу подання Україною заявки на членство в ЄС, а також узгоджуються з Дорожньою картою з питань верховенства права.

За результатами опрацювання обох законопроектів, Програма підтримки вважає, що законопроекти не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, проте висловила низку зауважень до законопроектів.

Виключно законами України визначаються судоустрій, статус суддів; засади цивільно-правової відповідальності (пункти 14, 22 частини першої статті 92 Конституції України).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Основного Закону України).

Члени Комітету вважають, що під час підготовки до другого читання прийнятого за основу законопроекту є необхідність у застосуванні положення частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України в частині положень альтернативного законопроекту.

Враховуючи викладене та обговоривши подані законопроекти, відповідно до статей 93, 110, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проекти законів про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення законодавчого врегулювання окремих положень функціонування Конституційного Суду України та встановлення дисциплінарної відповідальності суддів Конституційного Суду України (реєстр. № 14321 від 19 грудня 2025 року), поданий народними депутатами України Дирдіним М.Є. та іншими, про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо удосконалення діяльності Конституційного Суду України (реєстр. № 14321-1 від 23 грудня 2025 року), поданий народними депутатами України Павлішем П.В. та Масловим Д.В.

2. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу проект Закону за реєстр. № 14321, у зв'язку з чим проект Закону за реєстр. № 14321-1 відхилити.

3. Звернутися до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити

відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України на пленарному засіданні під час розгляду зазначених законопроектів про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у його текстах, інших структурних частинах законопроектів та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроектів.

4. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити

